

2 ДӘРІС

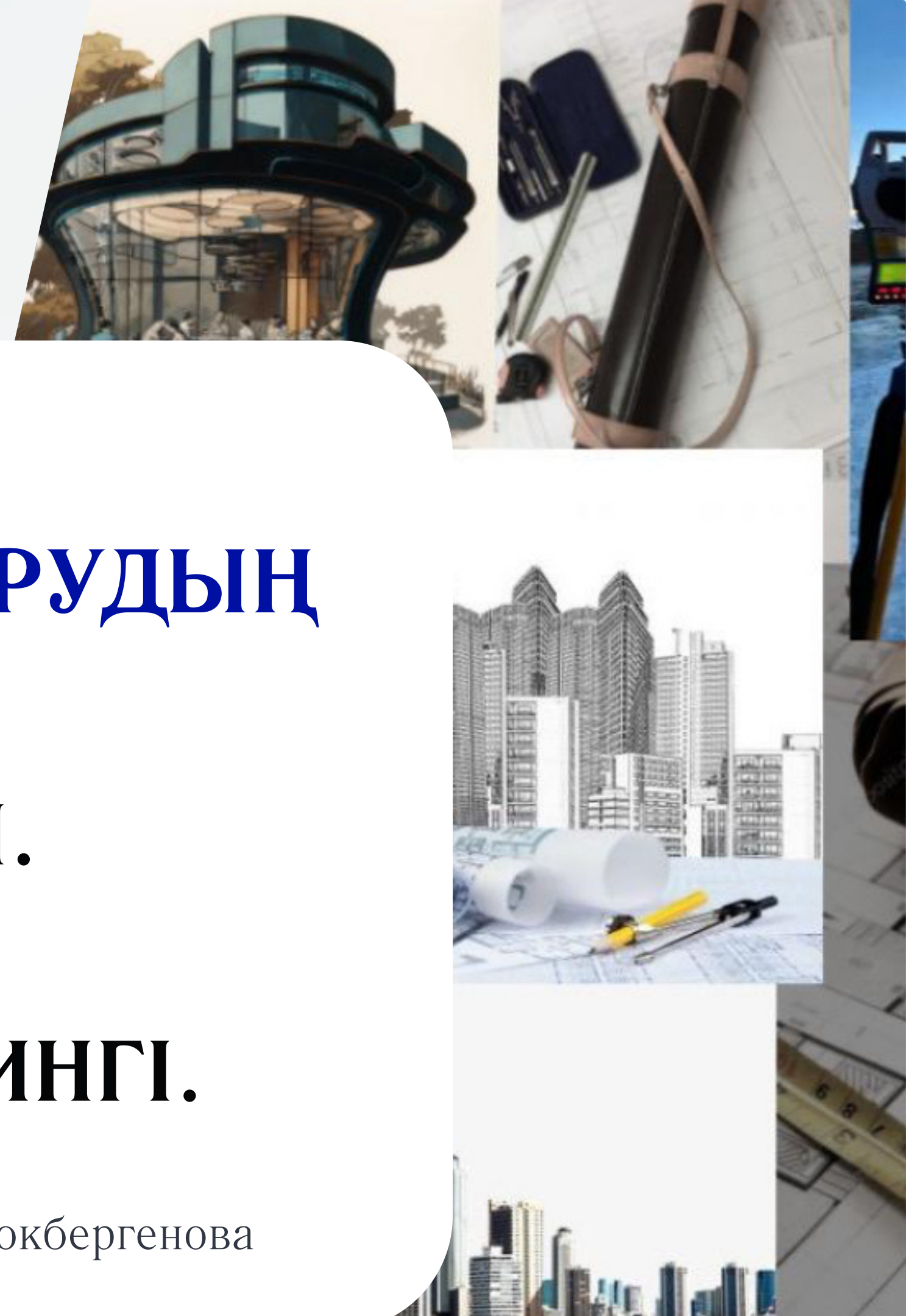
ЖЕР РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУДЫН НЕГІЗГІ ӘДІСТЕРІ.

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР КАДАСТРЫ.

ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ.

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР МОНИТОРИНГІ.

География ғылымдарының кандидаты, профессор А.А. Токбергенова

ДӘРІС МАҚСАТЫ

1. Жер ресурстарын тиімді басқарудың негізгі әдістерін түсіндіру және олардың тұрақты даму мен экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі рөлін айқындау.

2. Мемлекеттік жер кадастры, жерге орналастыру және жер мониторингінің мәні мен міндеттерін талдау, олардың өзара байланысын көрсету.

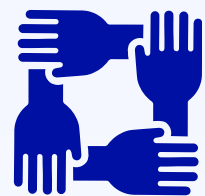
3. Аталған жүйелердің Қазақстан Республикасының жер ресурстарын басқару жүйесіндегі орны мен маңызын бағалау арқылы студенттерді теориялық және тәжірибелік тұрғыдан түсінуге үйрету.

ДӘРІСТЕ ҚАРАСТЫРЫЛАТЫН СҰРАҚТАР:

1. Жер ресурстарын басқарудың мәні мен мақсаттары.
2. Жер ресурстарын басқарудың негізгі әдістері.
3. Мемлекеттік жер кадастрының құрылымы мен функциялары.
4. Жерге орналастырудың мазмұны мен міндеттері.
5. Мемлекеттік жер мониторингі жүйесі және оның маңызы.

ЖЕР РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ТӘЖІРИБЕСІНДЕГІ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕ

Басқару әдістерінің
бағыттылығы.

Әрбір әдіс басқару
қызметін жүзеге асыруда
нақты бағытты белгілеп,
іс-шаралар жүйесін
үйлестіреді.

Басқару әдістерінің
мәні мен
құрылымы.

Жер ресурстарын
тиімді басқарудың
басты шарты – оның
әдістерін нақты
айқындау және
жүйелі қолдану.

Әдістердің
объективті
негіздері.

Экономикалық,
табиғи және
әлеуметтік
заңдылықтар басқару
әдістерінің ғылыми
негізін құрайды.

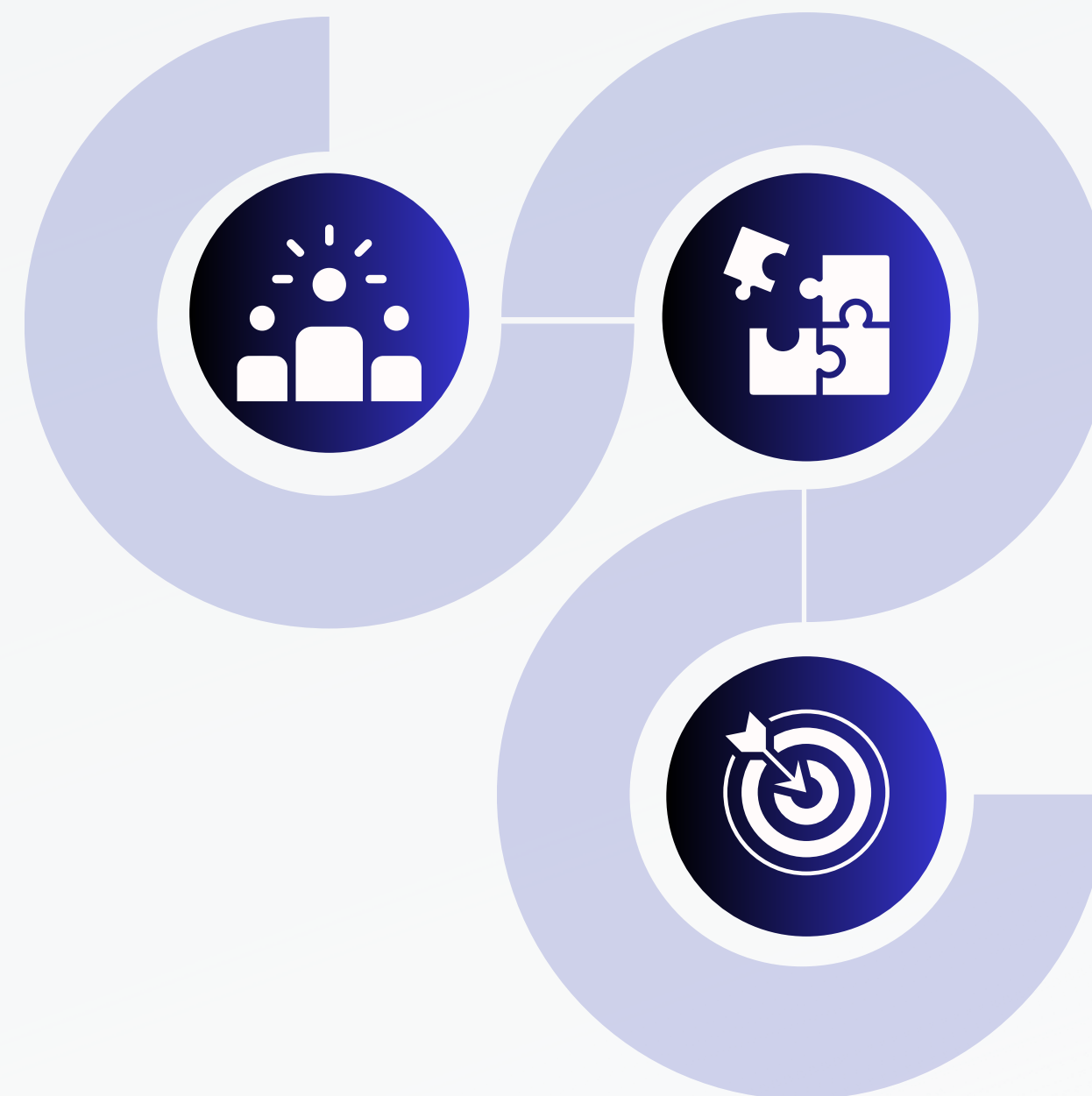

Негізгі әдістер

Жерге орналастыру,
мемлекеттік жер
кадастры, жер
мониторингі және
жерді пайдалану мен
қорғауды
мемлекеттік бақылау.

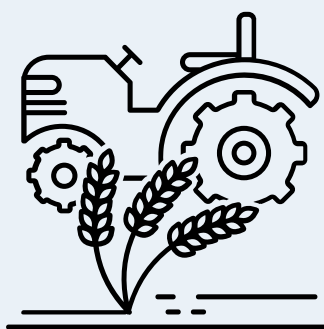
ЖЕР РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУ

- 01** Жер ресурстарын басқару – мемлекеттің ел аумағындағы жерлерді ұтымды пайдалану мен қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған құқықтық және ұйымдастырушылық қызметі.
- 02** Оның басты ерекшелігі – жер қорын тиімді пайдалану мен экологиялық тепе-теңдікті сақтаудағы ұйымдастырушылық рөлі.
- 03** Бұл жүйе жеке жер қатынастарын емес, тұтастай мемлекеттік жер қорын басқаруға негізделіп, жер ресурстарын стратегиялық тұрғыда үйлестіруге мүмкіндік береді.

ЖЕР РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУ ӘДІСТЕРІ

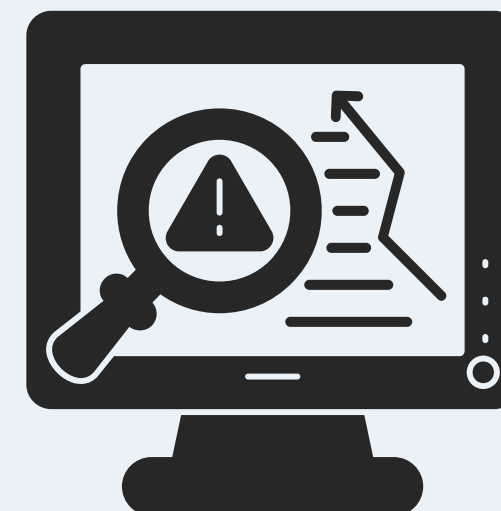
Мемлекеттік жер
кадастры

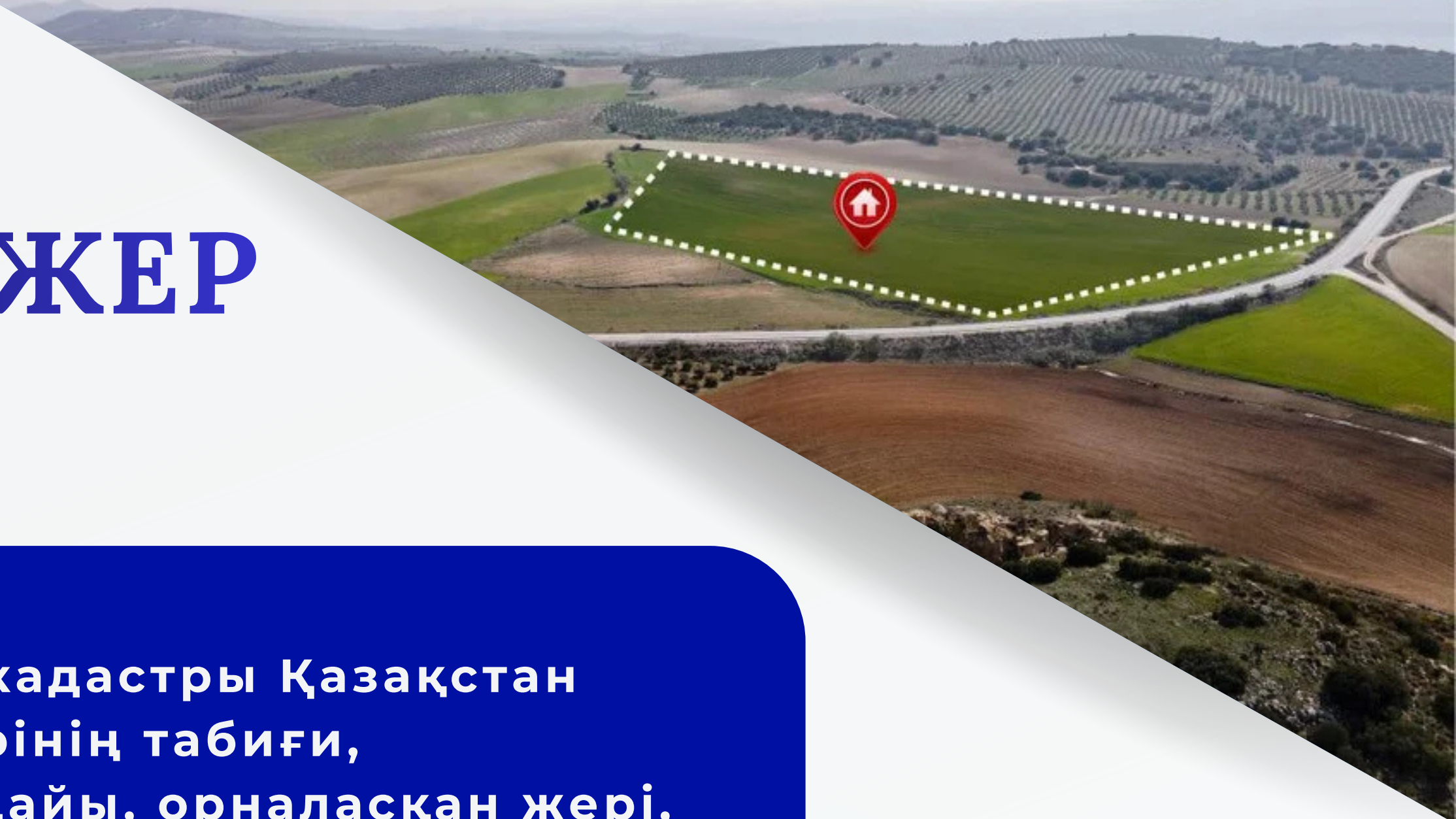
Жерге
орналастыру

Мемлекеттік
жер
мониторингі

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР КАДАСТРЫ

Мемлекеттік жер кадастры Қазақстан Республикасы жерінің табиғи, шаруашылық жағдайы, орналасқан жері, жер учаскесінің шекарасы мен көлемі, оның сапалық жағдайы, жер учаскесін есепке алу мен бағалау, өзге де қажетті мәліметтер жүйесін құрайды.

Мемлекеттік жер кадастрын жүргізуге байланысты қызметтерге мыналар жатады:

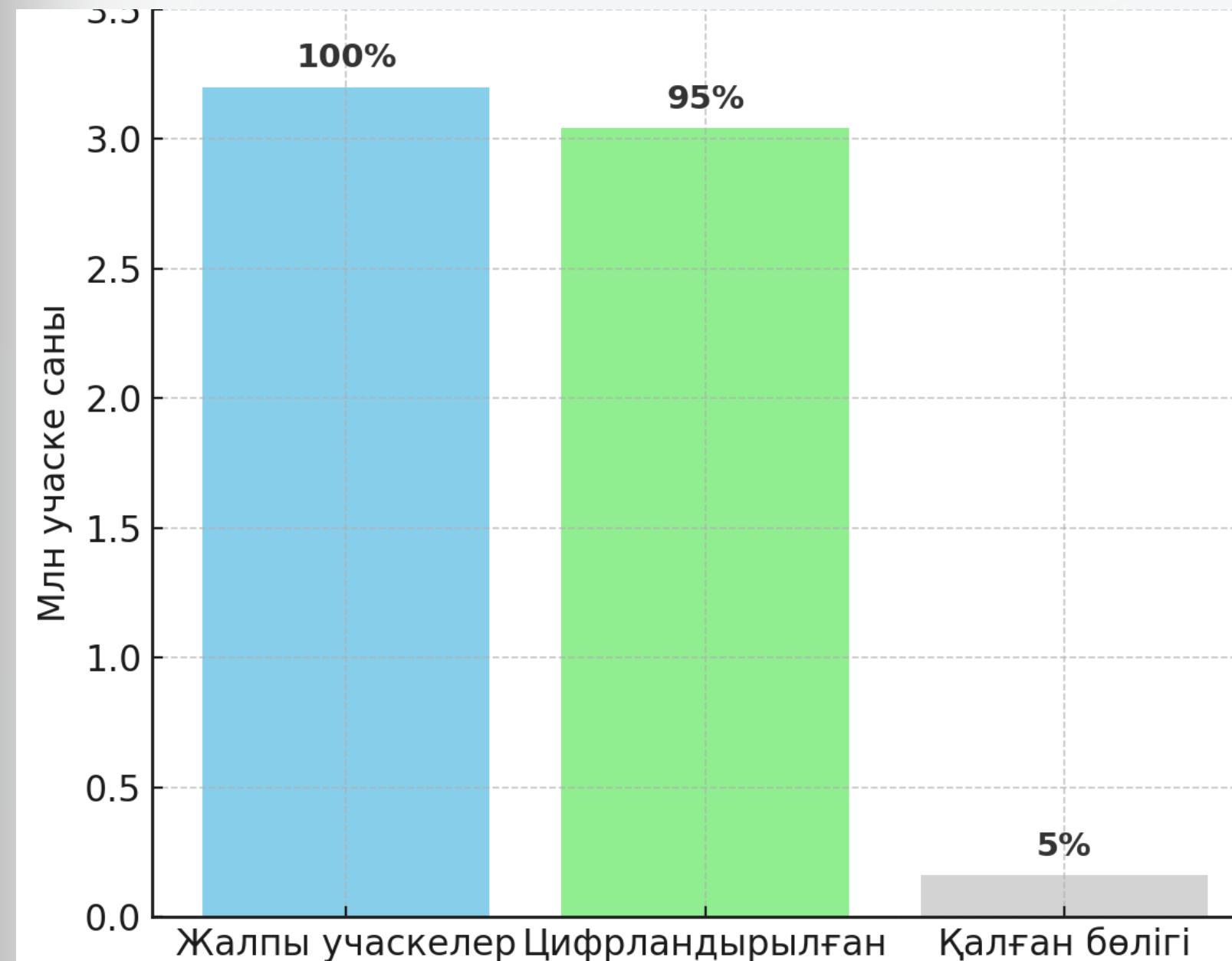
Шекараларды
белгілеу: әкімшілік-
аумақтық
бірліктер,
қорғалатын
аумақтар,
мемлекеттік орман
және су қорлары
жерлері.

Жерді пайдалану
жобалары: жерді
тиімді пайдалану,
рекультивациялау
, жер учаскелерін
жергілікті
деңгейде белгілеу.

Шаруашылық
ішіндегі
орналастыру:
мемлекет
меншігіндегі және
ауыл
шаруашылығы
жерлерін бөлу
жобалары.

Жерді түгендеу:
жер қорының
жағдайын
бақылау және
толық
деректерді
жинау.

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР КАДАСТРЫ

- Барлығы – 3,2 млн
- Цифрландырылған – 95%
→ 3,04 млн
- Қалған – 0,16 млн

Жер кадастрлық жұмыстар және құжаттамалар

- Жер-кадастр кітабы: жер учаскелері туралы кеңістік, табиғи және шаруашылық жағдайларын тіркейтін негізгі құжат.
- Бірыңғай мемлекеттік жер тізілімі: құқықтық, сәйкестендіру, экономикалық және басқа сипаттарды қамтитын қорытынды құжат.
- Жер-кадастр картасы: жер учаскелерінің орналасуы, көлемі мен шекараларын көрнекі көрсету, біріктіру мен бөлуді есепке алу үшін жүргізіледі.

Жер кадастрлық жұмыстар барлық деңгейде жүргізіліп, базалық, мезгіл-мезгіл жаңартылатын және жыл сайын жасалатын құжаттаманы қамтиды.

Базалық жер-кадастр құжаттары:

ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ

ЖЕР ҚАТЫНАСТАРЫН РЕТТЕУ, ЖЕРДІ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ МЕН ҚОРҒАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖЕР ЗАҢДАРЫН САҚТАУ.

Схемаларды әзірлеу:

- жер ресурстарын пайдалану мен қорғау (республикалық, облыстық, өңірлік).

Жер пайдалануды реттеу:

- учаскелер шекарасын белгілеу және қалыптастыру.

Шекараларды анықтау:

- елді мекендер, әкімшілік-аумақтық бірліктер, қорғалатын аумақтар.

ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ

Мақсат: тиімді пайдалану және нақтылау.

Соңғы жылдары орындалған жерге орналастыру жобаларының саны:
→ 2023 жылы – 1 500-ден астам жерге орналастыру жобасы жасалған.

Жерге орналастыру нәтижесінде нақты шекарасы анықталған ауылдық округтер үлесі:

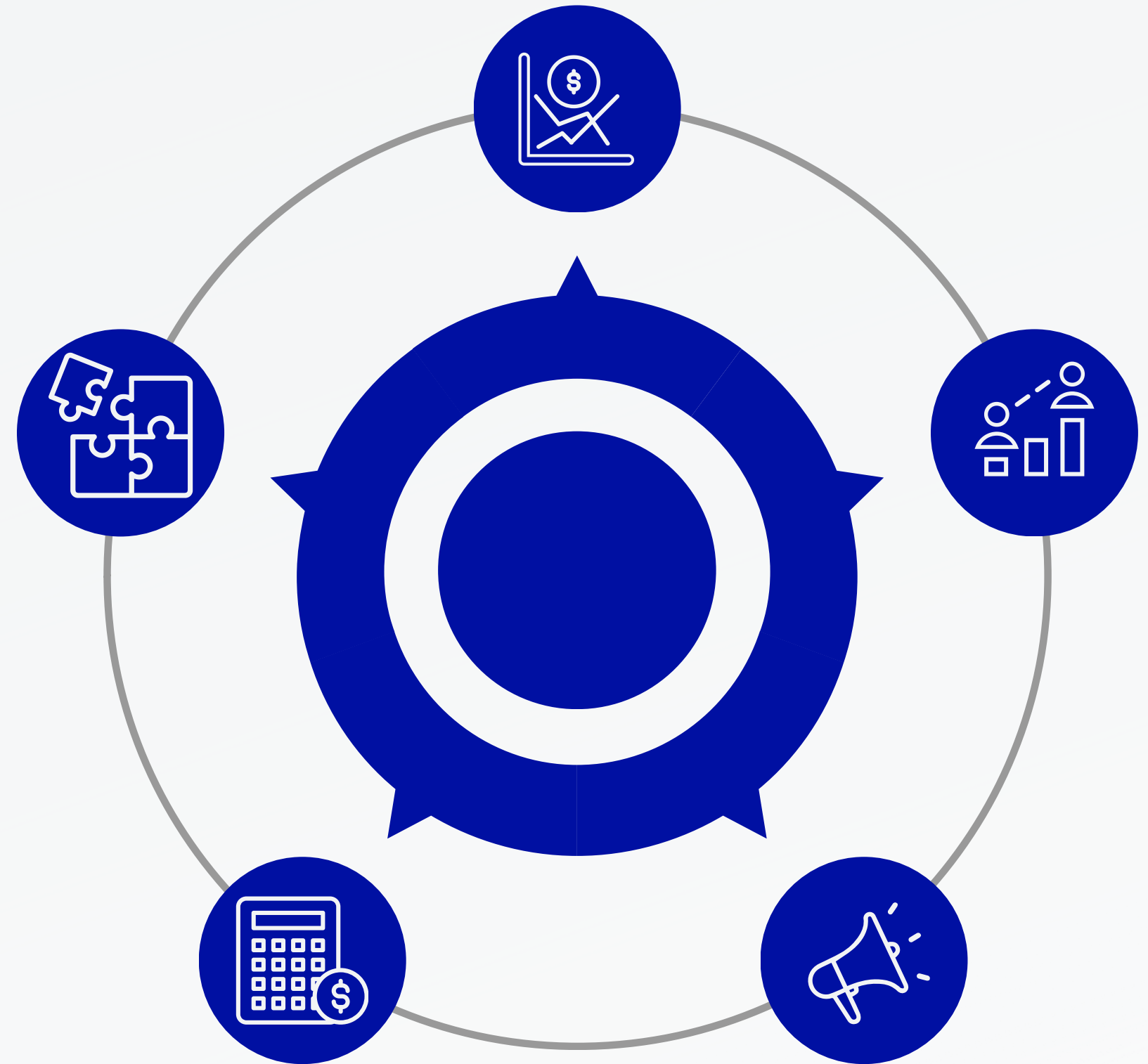
→ 90%-дан астам ауылдық елді мекендердің шекарасы нақтыланған.

Жер межелеу және топографиялық-геодезиялық жұмыстардың көлемі:

→ жылына шамамен 40–50 мың гектар жер учаскесінде орындалады.

ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ ПРОЦЕСІНІҢ КЕЗЕҢДЕРІ:

- 01** Жерге орналастыру ісін жүргізуді бастау
- 02** Дайындық жұмыстары
- 03** Жерге орналастыру болжамдарын, схемалары мен жобаларын әзірлеу;
- 04** Жерге орналастыру жобасын орындау.
- 05** Жерге орналастыру құжаттамасын қарау, келісу және бекіту;

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР МОНИТОРИНГІ

Мақсаты — жердің сапалық және сандық өзгерістерін қадағалау.

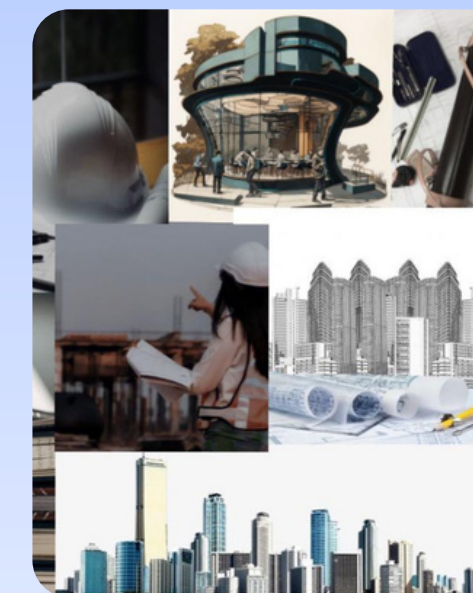
- Мониторингпен қамтылған аумақ көлемі:
→ 2024 жылы – 200 млн га жерге мониторинг жүргізілген.
- Топырақ деградациясы байқалған аумақ:
→ шамамен 22 млн га (оның ішінде эрозияға ұшыраған жерлер – 12 млн га).
- Жайылымдардың тозу үлесі:
→ Қазақстан бойынша жайылымдардың 27%-ы тозған деп бағаланады.
- Құрғақшылық және тұздану процестері таралған аймақтар:
→ ең жоғары көрсеткіштер — Қызылорда, Маңғыстау және Атырау облыстарында.

ҚОРЫТЫНДЫ

Жер ресурстарын тиімді басқару – экономикалық, табиғи және құқықтық заңдарға негізделген күрделі үдеріс.

Басқарудың негізгі әдістері – жерге орналастыру, жер кадастры, жер мониторингі және жерді пайдалану мен қорғауды мемлекеттік бақылау болып табылады.

Бұл әдістер жер ресурстарын ұтымды пайдалану мен қорғауды қамтамасыз етіп, экологиялық тепе-теңдікті сақтау мен тұрақты дамуға бағытталған.

БАҚЫЛАУ СҰРАҚТАРЫ:

1. Жер ресурстарын басқару ұғымы мен оның негізгі мақсаттары қандай?
2. Жер ресурстарын басқарудың негізгі әдістерін атаңыз және олардың ерекшеліктерін түсіндіріңіз.
3. Мемлекеттік жер кадастры қандай құрылымдық элементтерден тұрады және оның басты функциясы неде?
4. Жерге орналастырудың мазмұны мен негізгі кезеңдерін сипаттаңыз.
5. Мемлекеттік жер мониторингі қандай мақсатта жүргізіледі және оның экологиялық маңызы неде?

ҰСЫНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Тасанова Ж.Б. Жер ресурстарын басқару: оқу құралы. – Алматы: Альма-Матн, 2019.
2. Байжомартов Ү.Б., Ахметов Қ.Т. Жер қатынастары экономикасы және жер нарығы. – Алматы: Қазақ университеті, 2020.
3. Сатыбалдин А.А., Көбенов Е.Б. Қазақстандағы жер реформалары және жер нарығының қалыптасуы. – Нұр-Сұлтан: Экономика институты, 2021.
4. Ахметов Қ.Т. Жерге орналастыру және кадастр негіздері. – Алматы: Қазақ ұлттық аграрлық университеті, 2018.
5. ҚР Ұлттық экономика министрлігі. Статистика комитеті. «Қазақстан Республикасының жер балансы және жер ресурстары жөніндегі статистикалық жинақ». – Астана, 2023.
6. Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2023 жылғы 20 маусымдағы № 237 бұйрығы. «Жер ресурстарын басқару комитетінің ережесін бекіту туралы». – Астана, 2023.
7. Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі. Жер ресурстарын басқару комитеті. «Қазақстан Республикасындағы жер қорының жағдайы және оны пайдалану туралы ұлттық есеп». – Астана, 2024.